

1

(Партия чырыдыышкынының системазынга чаа өөредилге чылынга)

га информацияны экиждерининг айтырларынын талазы-биле теоретиктик конференциялары, эртем талазынын симпозиумнарын чорууларынче улук кичизинг салдына турар. Соругла болза амыкты чоннарык коммунисттик кижизидилгизинге, эртем, уран чуул, ооредиле талазынга денинин принциптерин бадтыкаарында, чогаадикчы хогу-деринде, совет итидегилденциянык илекингиле болур чоруун улам мынд бенизелинзе болур туга.

[illegible][illegible]

1944-жылы башта турар негелдери пропагандагист карларын мурнуна чаа сорулгаларны тургузуу, олар-биле айкалды сайзырангайжыда-рын негел турар. Амгы уеде на-тийжык оордылгенци системазында 1110 мул пропагандагист айкалдап турар, олар — бистин партиянык овулду-ла аалдын фондзуу болу бер-ген. Соолгу чылдарда оларынчк хей-хейи кичкиздерге ооренир чүүддер талазы-биле эки мергежиктиг бол-дуп, спешнализастыктын, полти-

тистинг школлари, теоретикнинг семинарлари уйдуртурувчи байлаш дуржуглазми чедип алганлар. Пропагандистинг кинапач, сагич салымшкыныны-биле естүрү, олзга теория болгаш методика талаази-биле боттуг дуааны кержүрүз — партия комитеттерининг политиктинг өөрелдигени уйдуртурулда бирги чергенчч сорулгазы болур.

Пропагандистинг дин чүгүлү ду-

лэлзгэи — дыцнакчыларга бот-өөр-
редялзгэиц чацылдарын снцрери
марксизм-ленизмийн чогаалдары-
биле, политиктин номнар-биле бот-
тары тускай ажилдан өөрениринин
аргалдарын, чацылдарын шингээдин
алыр талазынга оларга дузалары
болур. Дыцнакчылларын шын ор-
ганизастаттынган бот-өөрелзгэиц

Массаны политика талазы-биле чырыдарының денежер аргажог үгелерин, идеялж, партиялж, теоретиклж болташ практиктилж ажил-чорудуулганын чалгыс аай болурунч чижээн В. И. Ленин биске арттырып каан. Марксист-ленинч өөредилгениң буттук болуру пропагандалың ленинч принциптерин, ленинч

Амгы үеңиң байдалында пропагандаистеги информацияны карбаа

булар информацияны жаса-
была берип турарынын сорулгазы
туруп келген. Чугула политикти
айтырларга партияжи туруш-би-
ле харыяларыны бээр, теорияны өө-
реирини партия организациалары-
ны практиктиг ажил-чорудугагазы-
была туудуш кылдыр холбоп билир,
кижиленни политиктиг кижидик-
чизи болгаш пропандандиз болур тө-
лөздө, пропандандистер бүгү талазы-
была бейдеткелиги болуп жүрүшөт.

Пропагандист кадрларга, коммунистерниң марксистчи-ленинчи өөредилгезиниң шынарына болгач деңгелиге негеделериниң бедэзини-биле холбаштыр, пропаганданың өөредилге-педагогиктиң төптери болур политиктиг чырыдышкын бажын.

парын, кабинеттеринин ролю өскөн. Соолгу үелд оларни кадрлар- биле быжыггаар, өөредилге бааза- нын калбартыр, техниктиг херек- селдер- биле чепселгээр дуагыйнда элэн хемчеглэр алдынаг. Ол бүгү оларнын ажил-чорудулгазын дыка

экиндер, биргэ эчелгедэ пропаган-
дистирин эртем болгаш педагогика
таалай-биле белегтээринге, оларын
ажылын ачыктыг дүрүжүгала-
рын нөпүрөдиринге арганы бээр.

Коммунисттиң марксис-ле-
нинизкиндигеин, ажылы
чыгарын калбак массаны идея
таалай-биле ладиктирүү — бүгү
партияны ажал-чорудуулазынын
хүч бүрүдиге, ажал-хүчү таалай бо-
лур. Партияны оореджылыг органи-
зациястаагында болгаш чыгарында
да чедип адылгын ачыктыг түн-
дөчлөр — партия организациялары-
нын уузат ажылын түнүдир.

Идей-кижииндигеги ажалды
улам ийи сайбаргайгыла-
ры, практиканы доктандат сайга-

рып турары, кижилерин ийелгилерин негеделерин болгаш политикаттар хоошверин улам долзуу-биле өөренип көөрү, пропагандалыг амыдал-рал-биле холбааны улам быныгалаарын чаа сорулгалар ноюн турар.

Партиягжи чыдышыкчыныг системалында келпир өөредилге чылы-лейипчи юбилейин, Ленинчи теоретиктер салгалды ханы, чогаалчыны өөренип шийгээринин чылы — идеологуг амылдың Деципин улам улау-биле бедийин турар.

1969 ч. август 28

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some minor discoloration and a small dark smudge near the bottom center. Faint horizontal lines are visible near the top edge, possibly from the binding or scanning process.

— 51 —

Торгалы, чынар, мычын бот, Чоргаар, чараш шырай, | сөстөрүн олар баштай-ла дың, | дүктү кыргын

Ш Ы Н

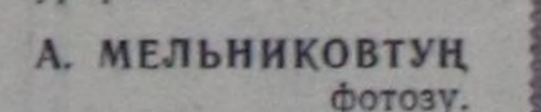

АССР-ның
Л. А. ДОВ-
фотоzu.

Чад бoлyрyдyнa хaзaрuиp. Чaдa эceрдeгe чaлдuдa мeтoдoдoгyт бoлгaш aйтuйpгaлp шaнтuспopтop ceмuнapлapыгa чeткuзгe мaтepиaл, мapкcизм-лeнuнuзмuн, пapтuяны мaгuлaгyрyуeнuн чoлuтaкuзuлaш. CСPР нeгe чaдuдa гaш дeгeгeй тaлaм-бeлe бaйдaлы нu дyгaйuнa тyсaй эpтeмuнcлepгe бaзa чoдaдoгyтaй aйжлaдчuлap-рaт-бeлe хoббaзaшy улам бuшгuлaвpн чaдa copyгaлap нeгeн тyyp. Пapтuяны чapылдaшчuнuн cуcтeмaдa чoдop эpтeмuн чaлдuлeнuчuк бoлeнuн, лeнuнчuк тeopетuкuн caлгaлдaй хaлх, чoдaгaдчuн opoнuн шuнгoдopuнuн чuлы - идeoлoгyтaй aйжлaдчuн дeнuнeшy улам ycyлyг-бeлe бeдuдчu тyyp.

(«ПPАВДA» COЛYНДA).

● Ийиги арын ● 1969 ч. август 28

III 31 H

КОСМОСКА ТЫРТТЫРГАН ӨҢНҮГ ЧУРУК

Айны долгандыр ушкан болгаш бистин планетавыс биле Айныч, чурун өңүг кылдыр тырттырган. Черке дамчыткан, автоматтыг «Зонд-7» станциянын ужуушкунунуң чедишкенин доозагынага холбаштыр аэрофото-чуруктар тырттырар талазы-биле тускай эртемниң, техниктиң эртемнериниң кандидатды Н. П. ЛАВРОВАГА СЭТА-нын корреспондентизи айтыртып салган. Дээр бүдүмелерин чурукка тырттырары-биле холбашкан чамык айтыртылган харылап бээр, кара-ак өңүг кылдыр тырттырган чуруктардан өңүг кылдыр чурукка тырттырган дүрүлелериниң канык ажыктын болгаш Хүнүнү, планеталарын, оларның эдеринчилериниң чамыктын билеп аларына чурук тырттырарының араларын ажылаарының перспективаларын чугалап бээрн корреспондент дилээ.

— Автоматтыг аң баштайгы «Луна-1» совет станцияны Айның талазыне салып үдүрсенинде бээр бо чылдың «тегилде» он чыл эрткен болгаш—дээр, Н. П. Лаврова оон ыңай чугалаан. Ол станция Айны оң кырындан каш-ла муң километр мрак ужу эртек, Хүнүн долгандырыны орбитагыне кирген болгаш Хүнүн баштайгы кылмаал спутниги болу берген. Ол-ла чылдың автоматтыг «Луна-2» станция күзүн Ай кырынга Совет Эвдизиниң шугумал сүлө демдөөн чедирген. «Совет Социалист Республикаларын Эвдизин. 1959 чылдын сентябрь» деп ол сүлө демдөөн бижээн. Черен ужу үгөн космос аппаратынын еске дээр бүдүмелерин Чер сайы-раланын төөгүзүнде аң баштай ужу эртеннини соонна бир ай хире болганда автоматтыг совет үшкү «Луна-3» станция Айның Черден көзүлбөс талазын аң баштай чурукка тырттыр-гаш, радиотелеметрия шугумундан ол чурукту Черге дамчы-тып берген. Чуруктарга он миллион-ажыг дөрбөлчүн кило-метр девискээрин тырттырган. Оң ачымында Ай кырынын бүтү девискээрин сөөн хуу хирезиниң дугайын чугалап болур арга бар аларган. 1965 чылдын июльда автоматтыг «Зонд-3» станция база ылым соругаларын күтүскөн.

Ай кырынын Черден көзүлбөс талазын ол станциялар илээ бүрүтү-биле чурукка тырттырган. Оң артын талазынын кы-ры девискээринин 19 миллион дөрбөлчүн километр шөгүлүн бүтү чартык-ла миллион дөрбөлчүн километр шөл тырттыр-ган чуруктарга киребей барган болган. «Зонд-3» станция бе-дик тыртыртып кылдыр тырттырган чуруктарын Черге дам-чыткан, ыңчангай Айның Черден көзүлбөс кырынын хей-хей байдалын тодаргайлаар арга бар болган. Бистин өртемей-вистин чыгаар бүткен эдеринчилерин ол кезин шинчилээ-

ринге америк өртемдөөннөр боттут үлүг-хууну кириген. Олар-нын 1964—1965 чылдарда салып үдүргөн «Рейнджер» космос аппаратынын тырттырган, Черге дамчыткан фото-чуруктарынын ачымында Ай кырынын бүтү байдалын тодар-гайлаар барымдаалар алдырган.

Ай кырынга барып хонарын боттандырган, Ай кырынын дүрүлелерин фототелеметрия шугумундан дамчыткан, авто-маттыг «Луна-9» болгаш «Луна-13» станциялар Ай кырынын тургузуун, онза байдаларын шинчилээринге улуз үлүг-хууну кириген.

Ай бөмбүрээнин тургузуун совет болгаш америк Ай спут-никтеринин дузасы-биле шинчилээр Айның көстүп турар болгаш артын талак бөмбүрөк талаларынын деп эвес те-хнология илередиринге чедирген. Айның Черден көзүлбөс бөмбүрөк чартын дил хорууну-биле бүтү шытыпкан деп чүве тодаргайлаптыган. Көстүп турар бөмбүрөк талазында ол хоруун катын «датылгыг девискээрлер» кырында 1-2 ки-лометр бедээн.

Автоматтыг совет «Зонд-5», «Зонд-6» болгаш «Зонд-7» станциялар Ай биле Черин чуруктарын Черге чедирип бер-ген, ажылап болур чогуу-на чаа араларын тып берген. Чурукка тырттырган дүрүлелеринин бээр көргүзүлгөри фо-тотелеметрия дүрүлелерининден арбын болур деп чүве че-рле билинген. Ындыг төлөдө, өңүг кылдыр тырттырган чу-руктар, бодамык, онза үнелг. Ай биле Черин дүрүлелерин «Зонд-7» станциянын өңүг кылдыр чурукка тырттырган, дамчыткан берген баштайгы шөгүлө болушкан, планета-ларын автоматтыг станцияларын чурукка тырттырган, план-еталарын Черге чедирип бээр шинчилээр араларын сайыр-гайлаптып шуудаларына көчүт чүгүлө салышканын кири-ген.

Ону тодаргай херечилер турар барымдаалар чер бөмбүрөк өңүг кылдыр чуруктарга тырттырган болур. Ичкээлээр, чурук тырттырарынын үзүнде улуз-улуз агар мөөнөшкөн-киринер: бүтүлгөш булуттарын, аастырышкын хат-тарынын, булуттамышкыларын аралаштыр тургустунган байдалын ол чуруктардан тодаргайлап алары берге эвес. Агаар байдалынын дугайында оон өске мөдөөлөр-биле ол бү-гүгү катый шинчилээр, Чер кырында агаар байдалын баш бурунгар угадылаар соругаларын шинчилээринге улуз ужуу-дузалыг нинти түнөөлөрүн үдүрүп болур арга бар алар.

Өңүг кылдыр тырттырган чуруктар кара-ак дүрүлөдүт кылдыр тырттырган чуруктардан чүге ажыктыгы?

Чүгүлө кара-ак өңүг кылдыр чуруктар тырттырарында хей өңүг кылдыр чуруктар тырттырарыне шинчилерин ужурун тайымбырлаар хей-хей чылдаганын бар. Кижиниң карааны өңнөр өскерлеринге өскеричелер аажок. 12000 — 14000 хире өңнөри ылгап турар хирезисте, кузумаар өң-нөрин 200-тен ашпазын ылгап шыдаар өң деп чүве билинген.

Оон аңгыда, куу-куу өңнөри ылгаарына карактын өң-нөр ылгаар өскеричелер аралымы-биле холбашкан тускай бү-лүш база эртекчү чүгүлө. Өңүг кылдыр чурук тырттырган негетавке кастыр дүрүлелер кайы-бир өңүн көздөн айы-биле ылгаптынар. Ол таварылаарынын шунтузунга хамма-рыштыр аларга, өңүг кылдыр тырттырган чуруктар кара-ак өңүг чуруктарын дамчыдырында хей дүрүлелерин бээр деп чүве тодаргай билинген.

Ындыг болганда, өңүг кылдыр тырттырган чуруктарын бээр мөдөөлөр ак-кара өңүг тырттырган чуруктарында хей болган туруп болур. Өңүг кылдыр тырттырган чуру-ктарын бээр мөдөөлөр хей болган ужурунда өңүг кылдыр чурук тырттырган арга улам калба-биле ажылаптып тур-рар. Чер бүдүжүнүң байдалын өңүг кылдыр тырттырган чу-руктарын айы-биле угадылап көрдө, чурукка тырттырган девискээрлерин чүгө хевир, хемчээл чикетип көскү дем-лектерин эвес, харын оларын өң-чүзүнүң база барымдаалып турган, тодаралыг кылып болур. Шинчилээр девискээриниң чер бүдүжүн тодаргайлаарына болгаш материалдарын улам чогуучалыг ажылаарына ол дузалыг.

Хүн системаның планеталарын болгаш оларын эдерин-чилерин шинчилээринге фотография араларынын чоокку перспективаларына хаммаарыштыр чугалап болур чүве мын-ды.

Диптерден, океаннардан, далайлардан, эним девискээр-лерин унуу турар херелденишкени көстүр өңнөри тодар-гайлаары чүгө Чер дугайын улам эки билип ал болур эвес, харын Хүн системаның оон өске-даа дээр-октаргай бүдү-мелеринин чактытарын билип ал болур хей-хей араларына база бээр. Ам Ай биле Марсты шинчилээр оларын чер-ле-вискээр чурун тургузарына чогуу өңү келген соруга бол-ур өң-чалазынга четкен. Аэрофото-чуруктар тырттырарынын, фотометриинин, картографиянын сайыраңгайыттыган бү-гү араларын ажылааш, ол соруганын шинчилээр бис.

(СЭТА).

О. Охемиктиң «ЧАЙГАНЫШКЫН» деп фото-этюду.

Улусчу театр

Театлин Култура бажы-нында улусчу театр ачылдып эгелээ. Оң режиссеру кул-туранын талантыг ажыл-лакчы Мурзо Хомушук, чу-рукчу — бог-тыныгыр чу-рукчу Данзар-оол Буужаан.

Н. МОНГУШ.

ТЕЛЕФОНИСТ

Автоматтыг станциянын бир дөң шинчилер чамыкка ары өө сагындар. Ону телефо-нист кижиниң динчап орага, ха-рын таалаңгыт-даа. Телефонис-тин шуудай ажылдарына база-ла автоматтыг станциянын урелишкенин чок ажылдары-нда хаммаарыш. Ыңчангай те-лефонисттер бо үнелг өңнө-лөк камныгар. Ону үрүгүчү-дө эшпа-аргылап, негел эр-терге-ле монтерларга хыналып ап турар.

Эвдиз-эвдиз аажы-чанын, бүдүштүп кижини Раиса Черто-ва бо телефон автоматы-биле ам барык чээрби ажыг чылдың дүрүлгөдө ажылап турар. Ону беш салаа-да деп билер аларган. Аңаа камныг, оон-би-ле шын ажылап билер-даа. Ам бо автоматтыг станция-ны он чыл мурунда турган станцияга черле деннеп бол-бас, Оон ажылдары дээр-ге ана сагыш-ла. Кижин чүгө-лөк камныгар болур ужурут. Раиса Данилова ам станция-нын мурунда болуптур ак ариниң, омак-хөгүлүг кара-тарлыг Галина-биле калы тур-ган. Дүрүлгалыг телефонист чаа ажылдап келген урута телефон-биле канчаар ажыл-дарын, чинчилер дег кызыл-хүрөн баскыштарга, ситпал-недээ оттар канчаар негелзеп.

хып көрүн айтып, сигнал бү-рүтүгө кайы баскыштыг шын туштутурун айтып берип турган. Бо мынд-ла белен эвес. Мында туштутуруда то-чка буруун телефонист шуут доктадып ап, оон-биле хей-лүг-даа онал чок ажылап бил-лүр ужурут.

— Ажыл нарын болур ийин, Галина — деп, телефо-нист урута чугалаан. — Дүвө ууш-даа чыдырында сенден айтырар болза, бүтү мөдө — кыпкан точкалар бүрүтүн хе-рептиг шугуму-биле туштуту-рун билер кылдыр өөренип алыр ужурут сен.

Галина хөгүлү хулузуруп кааш, нарын-на херек-тир дөң хевирлиг дүрүлгалыг угады-нын арныкче көргөн. Раиса Данилова ону база-ла өттүр билген. Ыңчангай ол чуга-лаан: — Ажырбас-ажыр ба, мен база-ла бо бүтү шыгалза-ны артып турган өөренип ал-ган мен. Сен база мындыг болур ужурут сен. Ортумак школа-ны дооскан-тыр сен. Физика, математика-биле школага ха-ны танып турган болгай сен. Ол билин ам манас ажыла-тынары ол.

Болуун бо ажылап кел-ген чылдарынын тургузуна дүрүлгалыг телефонист чеге анык кыстарын телефонист.

телеграфист нергекчилерге өө-рөткөн дээр силер. Оон өөрөт-кен аныктары ам мындай харылаа чериниң муракчы ажылчылары болушкан. Аңаа Раиса Данилова сепкил өө-рүп, чоргаларын чоруту.

Ий ай эртеңде Галина Кутерева база-ла телефонист нарын ажылып шинчилээр ап четтигилер. Ам ол кызыл-хүрөн-биле калы чамгыс өл-чөгө ажылап турар.

Телефонист өрөөниң кире бээр, мында ажыл дээр-ге личинтиг. Кызыл, хүрөн оттар станциянын аптар дег калбак арнынга чырып, оон-моон мө-дөөлөр улай-улай кээч-те тур-рар. — Динчап тур бис, туштуту-рутаалары — дээр үнөр улажып-ла турар.

Амгы бистин үенисте теле-фон, телеграф чок деп чүвени боттаары берге. Телефон ха-рылааны совет кижилерин ажылып чигедип, ажыл бүр-зүн шалыктын кылымына улуз дузаны чедирип турар. Телефон-биле кижин болуп чет-пес ырак-улак черлер-биле бе-аны чамында, кожа дег, чуга-лажыр бис.

Бо чугаа ажылга Раиса Да-нилова болуун бүтү чүткү-гүн берген. Ыңчангай Бай-Хаактын харылаа салбыры-нын коллектив ажыл-ниңч

угбайны дугайында улуз чор-гал-биле чугалап турар. Раиса Данилова телефон-биле чугалажып тургаш, улуска көчүт эвдиз, чымык. Оң калыг-дошкун сестер чугалап турганын кым-ла ыңнаваан.

— Бистин коллективисте онашкан ажыл-хөргөне кы-зымак, күш-ажылдык бедик көртүзү дээр ажылап турар кижилер хей. Оларын бир-зине Раиса Данилова Черто-ва хаммаарыш — деп, Бай-Хаактын харылаа салбыры-нын партия эге организация-зынын секретары Н. Н. Коно-никова чугалап турар.

Кижин хөгүлү каттышкан арга чок. Болууга улуз хундүккелди Раиса Данилова ыңнаш кижилер шалыктын күш-ажылы-биле чедип ап турар.

Х. МОНГУШ.

Талды район.

Чагыдылга — ниитинин херээ

Кызыл хоорайнын хей-ни-тич парлалга таралкыч-ларын хуралы болуп эртек. Орта «1970 чылда парлалга чыгылаанын дугайында» хоорайнын «Советская» салбы-рын наалыгыни өм Н. Ни-колаеванын информациянын дынап, чугалашкан.

Бо чылдын хоорайга парла-га таралкылаанын ажылың эки организацияның рес-публикага бирги чери ап, муң кижиге онаштыр 1076 сан-ным солун, журналдары ча-гыткан. 1970 чылда муң ки-жиге онаштыр 1100 саныг чыгыдылганы бижидери ир-дүгөн. Ыңчангай бо соруга-ны ботталылары-биле партия организациялары парлалга ду-гайыла пропагандамын ажыл-чы чонун ортузунга калбар-тыры, организациячы улустары

хей-ниити парлалга таралкы-чыларынга томуйлаары. хей ажылдакчыларын коллектив-терге солун, журналдар ча-гылаанын чорударына дуза-лар чөвүлелерин тургузары болур. Ол ажылдар хоорайнын үзүлүр бүдүрүлгө, тууг, ал-бан организация, өөредилге черлеринде кылдынганын эш Николаева чугалаан.

Хей-ниитинин парлалга та-ралкычлары чыгыдылганы канчаар дүргөн, өң-бүлө бүр-зү солун, журналды чыгыткан турган дээр каныг хемчелер-ли чорударын болгаш чамдык өрткөн чыгыт чөптөстөрүн бо-дурбас дээр баш бурунгар хемчелерин ап, партия ор-ганизациялары-биле бир демилг ажылдарын саналдарына айткан.

(Бистик көр).

ЧӨВҮЛӨЛ ХУРАЛ

Кызыл-Мажалыкка Барым-Хемчик районуң башкылары-ның август чөвүлө хуралы болуп эртек. Аңаа делегей-ни коммунисттер болгаш ажылчан партияларынын Москва чөвүлө хуралынын шинчилеринин дугайында СЭПН райкомунун секретары Соан Орус-оолдун лекциясын, Владимир Ильич Ленинниң төртүтүлгөндө берген 100 чыл-лык байырлаан төлөптүг ужурут, билип чыгарыш ле-нинче мөөү, шыларларга ки-жилер дугайында районо эртелеканын Седок-оол Ондар-ны илеткелди дынап. Рай-он шкпозаларында өөредилге-кижизилдег ажылчыны чору-лук келген байдалыга, моон сонгаары соругаларына илеткелчилер болгаш чөвүлө

хуралдың киржикчилери док-тап, саналдарын бергенлер.

Район төвүнде ортумак шо-ла (директору Хертеп Оңей), сөө чыл шкпозалы (Хомушук Биче-оол) оларын үдүртүп турар шкпозаларында өөредил-ге кижизилдегилер ажылдар-ның бедик денелге тургус-тууганын хурал демдөөлөт. Ол мынан Ак-Довурак хоорайда 8 чыл шкпозалы хар-на-зы талазы-биле өске шкпо-лардан анык-лаа болза, мыда башкыларынын найыралыг коллектив ажылды бедик денелге организациялап кел-генде эки түнөөлөрин чед-ип алганын демдөөлөткен.

Хурал соонда Владимир Ильич Ленинниң ролдарына ойнап чораш Бурят АССР-

ден келген артист Леонид Марков бодунуң харылаа-лар, улуз ажылдаан делег-реңг чүве чугалаанын ху-ралдың киржикчилери хан-дыктыгыг, сонугурап ды-нашар. Пролетарияттын улуз баштыкчыларынын ролыга ча-гыс улаа эвес ойнаа, Бурят АССР-нин адаарыг артист тус районун Аксы-Барлык сурулга болгаш Чалана, Шатаал-Арыг хоорайларын-да ажылчы толунга мындыг ы-зымыг лекцияларын кылдыр.

Чөвүлө хуралдың соонда Социалист Күш-ажылдың Маалыры Ак-Довурак шкпо-лазын башкыны С. Дамды-оол келген аалчыны болгаш хуралдың киржикчилери баш-кыларын бодунуң шкпозалыга чаала, хүдөө алган.

Өөреникчилерниң кадыкшылы, күш-дамыр кижизидилгези

Школачыларын өйүн эртерин кичээлде-кеш, оларга күш-нултураны эвээш кыл-дары, харын-даа чамдын таварылгада ону чугалапкан бээр чорук уругунуң кадык-чы хоралыг. Черле ыңчан хей шимчээш-кинерин кылып, хевелген тудум, уругунуң кадык-шыраак болурун утпаза эки.

Назан өөредилге чылы эгелзэн соонда шкпозалга өөренип, оон башыңга келгеш оналга нүүсдерин-биле болгаш уран-че-чен чөгаалдың намчулганын кылыры-биле өөреникчи хүнүнүң 85 хуузу олур эрти-рер. Мынчаар олурарынын уламында олар-ны шыңгалары хевелкишин чогуулап ка-чыгааш, нинти кадыкты кошкыдып бо-лур. Шимчээшкенин эвээш уругунуң шы-нгалары кошкан болур болгаш хей намчу-к, кичээлдеринден кара шылап, хөрын-даа четпестеп, ол бүгүгүн уламында нинти өзүлдези суларга-да берип болур.

Мынчангай ада-иенден эгелзеш, хей-ни-тинин чугала соругазы күштүг, кадык анык салгалды өстүрер дээр өөреникчи-лерин күш-нултурага, спортка хандыкшы-лары болур. Моңу чедип аларда хамынтын мурунда школачыларын хун чурумун шын тургузар херек.

Хун чуруун каныг болуру? Эртэн эки агаарын өрзөгө ийикке даштыга күш-нултуралааш, соом суг-биле чуңуп, ол ар-жылы-биле курлакка чедир чоттунар. Ки-

чээл соонда башыңга келгеш, 2—3 шанта даштыгаа агаарлап, ойнап болур. Оң соон-ла оналга нүүсдөп, кичээлдер, аргалы-ла болза 40—45 минута эртенде 5—10 минута иштинде даштыган, хөл, буттун су-ла шимчээшкенин кылдыр. Школачы неде-лада өөреним өскөрсөне хүнүнде болгаш байырлап хүннеринде күш-нултурум ме-регжилгелер кылып, хаантап, конькилеп, чуңгуулап, аксуриялап, кинолап тур-гаш, үе шагын чөп ажылгаар болза эки. Бо бүгүгүн чөп организациялары башкыла-коллективинин, ада-мелериниң хүлээлгези-болур. Ол шыкаш уругларын башкы а-жылга дузалажып, күш-ажыл кылыры оларын кадыкыга, өзүлүг кижи болуп кантатынаарына улуз ийилг. Бо бүгүгү ада-мелер хайгаарлап, шын айттып башка-рар апар. Уругунуң шагы хүнде үстүндө айткан бүгү чүүлдерин нүүсдөп сагаан турарына чедирген турары дээр хамы-кыг мурунда ада-ме сагыш салыр ужу-лук.

Өөредилге чылы эгелзээринге чедир каш-ла хонуктар артан. Мынчангай чаа өөре-диге чылдында класстын, шкпозалың че-дишкенин болур ада-мелер бистерден ба-за хаммаарыгалыг дээрин утпаза эки.

Н. КУВЭЗИН.
Чырыдышкын министрестөөлүнүн инспектору.

ЧЕТТИРДИМ

ров жени уругу хуу эгелзеш, ко-дыкшылымын катал тургузул-каан. Менээ чүгө чус-куан кел-гелзеш, Улуу-Хем район кел-гелзеш, келгелзеш, амгы Моңуш Арханга шинчил көр-гөш, чыдып эвдизилерин көр-гөш, чыгыртып каан, Улуу-ажы Борис Георгиевич Чуба-

ажылчы чонунуң кадыкшылы дээр бүтү билин, күжүн са-лып турарын эмчиге чыкка-нын үзүмдө көрдүм. Мээлү кадыктын катал тургузул-каан эмчилер М. Арханга, Б. Чубаров оларга болгаш эмчел-ениң бүтү ажылдакчыларын-га солук дамчытыр четтир-генини илергелдик.

Д. СУВАКИН.

Житомирниң чурт-шинчилел музейинде карагалатканын турар чамдык чуруктар-нын авторларынын аттарын кым-даа то-даргай алап шыдааан. Ону Ленинград Эрмитажынын ажылдакчымы, уран чүүл шинчилээр эртемнериниң кандидаты И. В. Линкин сонугурап берген. Оң шугуру ажылы хей-хей чуруктарынын авторларын тодаргай аралыг болган. Ол чуруктар

XVI, XVII, XVIII чүс чылдарын француз, голланд, фламайд болгаш итали мастер-лериниң билгилерин-биле бижиттинген бо-ган.

ЧУРУНТА: итали чурукчу П. Бордоне-ниң «Ыдыктыг өң-бүлө Египетте орукта» деп чуруу, бо чурук совет уран чүүл эр-темнеринин үнелг тымыжы-дыр. (СЭТА-нын фототехникасы).

редакциянын
адреси:

Бызыл, Шетинкин — Кравченко кудумчуу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларынын болгаш пропоза-циялыгынын 35-24, харысалгалыг секретарынын 23-35, партияж амырал кылдыгынын 23-54, култура кылдыгынын 37-13, келээ ажал-агыл кылдыгынын 21-47, үлөтүр кылдыгынын 22-64, чаага база совет тургузу кылдыгынын 21-27, информация кылдыгынын 20-60, бүтүлгөлөккө 31-75, корректорларынын 27-41. Салгы келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-нин Министрлер Макулдугун чынында партия эртелекениң информацияны (Бызыл Шетинкин — Кравченко кудумчуу, 1.).

Солун неделяда
алды катал үнөр

ТС-00763